

Azərbaycan-Mərakeş əməkdaşlığı qarşılıqlı etimada əsaslanır

Mərakeş haqqında söhbət düşəndə ilk növbədə gözlərimiz önündə füsunkar, təkrarolunmaz təbii gözəlliklərə malik, səmimi və qonaqpərvər insanların yaşadığı bir diyar canlanır. Təsədüfi deyil ki, bu ölkəni Afrikanın qapısı, Avropa-yə gedən körpü də adlandırılır. Son illər Mərakeş Kralı VI Məhəmmədin daxili və xarici siyasət sahəsində ardıcıl həyata keçirdiyi məqsədyönlü siyasət və iqtisadi islahatlar sayəsində Mərakeş Krallığı beynəlxalq münasibətlər sistemində özünəməxsus yer tutur.

Onun xarici siyasət sahəsindəki təşəbbüsləri arasında Cənub-Cənub əməkdaşlığı, həmrəylik və qarşılıqlı dəstəyə əsaslanan Afrikanın inkişafı üçün baxış və strategiyası xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

Bu ölkənin iqtisadiyyatı son onillik ərzində durmadan inkişaf edir. Mərakeş yaxşı inkişaf etmiş sənaye sahələrinə malik olan aqrar ölkədir. O, son illər qitənin ən inkişaf etmiş dövlətlərindən birinə çevrilmişdir. 2022-ci ildə ümummilli məhsul 112 milyard dollardan çox olmuşdur. Əhalinin adambaşına düşən gəliri 3.600 dollara yaxın olmuşdur. Maraqlı cəhətlərdən biri budur ki, son onillik ərzində ümummilli məhsulun orta illik artımı 5,5 faiz təşkil etmişdir. Onun böyük hissəsi xidmət sahəsində formalaşır. Gəlirin 52 faizə yaxını xidmət sahəsinin, 33 faizə yaxını sənayenin, 15 faizə yaxını isə kənd təsərrüfatının payına düşür.

Müasir Mərakeş sənayesinin başlıca sahəsi dağ-mədən strukturlarıdır. Bu fəaliyyət sahəsində 1,5 milyona yaxın adam məşğul olur. Faydalı qazıntı yataqlarının istismarı və ixracı valyuta gəlirlərinin artmasına müsbət təsir göstərir. Bu yataqlardan əsasən fosforitlər çıxarılır. Minerallar əsasında fosfat və fosforitlərin, neft məhsullarının, dəniz məhsullarının emalına yönəlmiş kimya sənayesi tədricən inkişaf edir. Tikinti materiallarının istehsalı sahəsində də uğurlar əldə edilmişdir.

Son zamanlar Mərakeş öz toxuculuq sənayesinin rəqabət qabiliyyətini artırır. Toxuculuq sənayesinə əhəmiyyətli investisiyalar qoyulur. Bunun sayəsində ölkə yeni beynəlxalq səviyyəyə qalxmağa və üç minə yaxın mərakeşlini işlə təmin etməyə nail olub.

Hazırda yerli əhalinin təxminən 44 faizi kənd təsərrüfatı sahələrində çalışır. Burada hər il dənli bitkilər, xüsusilə paxlalı bitkilər, şəkər çuğunduru becərilir. Ümumilikdə hər il 6 milyon tonadək kartof, pomidor və buğda yetişdirilir ki, bunlar da əsasən daxili tələbatı ödəmək üçün nəzərdə tutulur. Mərakeşin sahil suları balıq və dəniz məhsulları ilə çox zəngindir və ovlanan balığın 70 faizini sardına növü təşkil edir.

Son zamanlar ölkədə turizm sektoru inkişaf edir ki, bu da hər il ən azı 9,5 milyard dollar gəlir gətirir. Keçən ildən bəri krallığa 17 milyondan çox turist gəlib. Hökumət müxtəlif turizm proqramları hazırlamağa çalışır ki, onların icrası layihəsi mütləq iş yerlərinin açılmasını nəzərdə tutur.

Xarici ticarət yaxşı inkişaf nəticələri göstərir. Keçən il ixrac təxminən 17 milyard dollar təşkil etmişdir. Əsas ixrac olunan məhsullar sırasında ilk yerləri toxuculuq məhsulları, balıq və fosfat suxurları tutmuşdur.

Mərakeşin xarici siyasət istiqamətlərindən birini müsəlman ölkələri, o cümlədən Azərbaycanla yüksək münasibətlərə nail olmaq təşkil edir. Xüsusi vurğulamaq lazımdır ki, iki ölkə xalqlarının mehriban dostluq münasibətlərinin bünövrəsində ortaq dini və mədəni dəyərlər dayanır. Bu münasibətlər

inkişaf edərək hazırda yüksək mərhələyə qədəm qoymuşdur. 1991-ci il dekabrın 30-da Mərakeş Krallığı Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyini birincilər sırasında tanımışdır. 1992-ci il avqustun 28-də isə Azərbaycan ilə Mərakeş arasında diplomatik əlaqələr qurulmuşdur.

Bu dövrdən başlayaraq iki ölkə arasında siyasi, iqtisadi-ticarət və mədəni əlaqələr inkişaf etməyə başlamışdır. 1994-cü ilin dekabrında Kasablankada keçirilmiş İslam Konfransı Təşkilatına (hazırda İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı) üzv ölkələrin dövlət və hökumət başçılarından VII konfransında iştirak etmək məqsədilə Ulu Öndər Heydər Əliyev Mərakeşə səfər etmişdi. Səfər çərçivəsində mərhum Kral II Həsən ilə keçirilən görüşdə Azərbaycan-Mərakeş ikitərəfli əməkdaşlığının təməli qoyulmuşdu. Hazırda bu dostluq münasibətləri Prezident İlham Əliyev və Kral VI Məhəmməd tərəfindən uğurla davam etdirilir.

2006-cı ildə Azərbaycanın Rabatda, 2009-cu ildə isə Mərakeşin Bakıda səfirliklərinin açılması və ikitərəfli əlaqələrin hazırkı səviyyəsi Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və Mərakeş Kralı VI Məhəmməd arasında mövcud olan dostluq və qardaşlıq münasibətlərinin təzahürüdür. Azərbaycan Respublikası ilə Mərakeş Krallığı arasında müxtəlif sahələrdə əməkdaşlıq haqqında onlarca saziş, protokol və digər sənədlər imzalanmışdır ki, bunlar da qarşılıqlı münasibətlər üçün etibarlı hüquqi baza yaratmışdır.

İki ölkənin beynəlxalq təsisatları, xüsusilə də Qoşulmama Hərəkatı və İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı çərçivəsində əməkdaşlığı da xarici siyasət mövqelərinin yaxınlaşmasına müsbət təsir göstərmişdir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə yaradılan Qoşulmama Hərəkatı Parlament Şəbəkəsinin işində Mərakeş fəal iştirak edir. Mərakeşin Azərbaycandakı səfiri, xalqımıza və dövlətimizə böyük rəğbət və hörmət bəsləyən Adil Embaş ötən il Bakıda keçirilmiş Afrika Gününə həsr olunan "Qoşulmama Hərəkatının qiymətləndirilməsində Afrika qitəsinin rolu" adlı konfransda çıxış edərək Azərbaycanın Qoşulmama Hərəkatına sədrliyini yüksək qiymətləndirmişdi.

Hər iki dövlətin rəhbərləri, hökumət üzvləri istənilən zirvə toplantısının kürsüsündən istifadə edərək bir-birinin ərazi bütövlüyünü müdafiə etmiş, digər siyasi problemlərlə bağlı məsləhətləşmələr və müzakirələr aparmışlar. Buna misal olaraq 2022-ci ilin sentyabrında Azərbaycan Respublikasının xarici işlər naziri Ceyhun Bayramovun ABŞ-nin Nyu York şəhərində BMT Baş Assambleyasının 77-ci sessiyasının yüksək səviyyəli həftəsi çərçivəsində Mərakeş Krallığının Xarici İşlər, Afrika Əməkdaşlıq və mərakeşli mühacirlər naziri Nasser Bourita ilə görüşünü qeyd etmək olar.

Keçən ilin dekabrında Rabat şəhərində Azərbaycan ilə Mərakeş Krallığı arasında siyasi məsləhətləşmələr keçirildi. Məsləhətləşmələr zamanı ikitərəfli münasibətlərin siyasi, iqtisadi, humanitar, parlamentlərarası əlaqələr sahələri üzrə əməkdaşlığın hazırkı vəziyyəti və perspektivləri, beynəlxalq təşkilatlar, o cümlədən BMT və

Qoşulmama Hərəkatı çərçivəsində əməkdaşlıq məsələləri müzakirə olundu.

Qarşılıqlı siyasi əlaqələrin inkişafında iki ölkə parlamentləri arasında münasibətlər mühüm rol oynayır. Təsədüfi deyil ki, hər iki ölkənin parlamentində yaradılmış işçi qrupları səmərəli fəaliyyət göstərirlər. Azərbaycan Respublikası parlamentinin Sədri Sahibə Qafarova bu il mayın 16-da Milli Məclisin Ümummilli Lider Heydər Əliyevin 100 illiyinə həsr olunan xüsusi iclasında iştirak üçün Azərbaycanda səfərdə olan Mərakeş Krallığının Nümayəndələr Palatasının sədri Raşid Talbi El Alami ilə görüşmüş və faydalı müzakirələr aparmışdır.

Azərbaycan-Mərakeş Hökumətlərarası Birgə Komissiyasının iclaslarının müntəzəm olaraq keçirilməsi iki ölkə arasında iqtisadi-ticarət əlaqələrin inkişafına əsaslı təkan verir. Qeyd etmək lazımdır ki, Mərakeş daxili bazarı ilə yanaşı, Azərbaycan sahibkarlarının digər Afrika ölkələrinə çıxışı üçün onunla təhlükəsiz tranzit ölkə kimi əməkdaşlıq edilə bilər. Bu yol Azərbaycan məhsullarının Afrika ölkələrinə tədarükü üçün ən etibarlı və güvənli marşrutlardan biri kimi nəzərdə tutulur.

Son zamanlar Azərbaycan-Mərakeş İqtisadi forumlarının keçirilməsi müntəzəm xarakter almış və bu da qarşılıqlı iqtisadi münasibətlərin əlavə imkanlarının üzə çıxarılmasında mühüm rol oynamışdır.

Beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində iki ölkə arasında müxtəlif sahələrdə olduğu kimi, mədəniyyət sahəsində də əməkdaşlığın əhəmiyyəti böyükdür. 2023-cü ilin iyun ayında Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyinin nümayəndə heyəti Mərakeşdə səfərdə oldu. Aparılan danışıqlarda iki ölkə arasında teatr, musiqi, opera, balet və kino sahələrində əlaqələrin daha da inkişaf etdirilməsinin əhəmiyyəti vurğulandı.

Son zamanlar hər iki ölkədə mədəniyyət günlərinin keçirilməsi adət halını almışdır. Mərakeşin Rabat, Meknes, Fəs və Kasablanka şəhərlərində Azərbaycan mədəniyyəti günlərinin keçirilməsi buna əyani misaldır.

2022-ci ilin dekabrında Beynəlxalq Muğam Mərkəzində Mərakeş Krallığı ilə Azərbaycan Respublikası arasında diplomatik münasibətlərin qurulmasının 30-cu ildönümü çərçivəsində 6-18 yaşlı azərbaycanlı rəssamlar üçün "Mərakeş Azərbaycan rəssamlarının gözü ilə" mövzusunda rəsm müsabiqəsinin qaliblərinin mükafatlandırılması mərasimi keçirildi. Rəsm müsabiqəsində Azərbaycanın bütün bölgələrindən 500-dən çox gənc rəssam iştirak etdi. Üç kateqoriyada keçirilən müsabiqədə 9 nəfər qalib adına layiq görüldü.

Göründüyü kimi, Azərbaycan və Mərakeş xalqları arasında həyatın müxtəlif sahələrində əlaqələr yüksələn xətt üzrə inkişaf edir. Bu münasibətlər əməkdaşlıqdan tərəfdaşlıq səviyyəsinə yüksəlmişdir. Hər iki ölkə və onun xalqını eyni amal birləşdirir - Cənubi Qafqazda və Şimal-Qərbi Afrikada sülh və əmin-amanlığın, qarşılıqlı faydaya əsaslanan dinc əməkdaşlığın təmin edilməsi. Bunun üçün hər iki dövlətdə siyasi iradə və qətiyyət yerli səviyyədədir.

Atamoğlan MƏMMƏDLİ,
BDU-nun dosenti